

Κ. Παλαμάς, Ο δωδεκάλογος του Γύφτου

Δημοσιεύτηκε το 1907, όμως ο Παλαμάς δούλευε το έργο για οκτώ χρόνια. Η έμπνευσή του έχει ως αφετηρία τον ατυχή πόλεμο του 1897.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1897 (ελληνοτουρκικός πόλεμος): Αίτιο και αφορμή ήταν η κατάσταση στην Κρήτη, η οποία ήταν ακόμη μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο πληθυσμός επαναστάτησε θέλοντας να ενωθεί με την Ελλάδα. Κηρύσσεται επανάσταση στην Κρήτη και συγχρόνως η Ελλάδα για αντιπερισπασμό οργανώνει εξεγέρσεις κατά των Τούρκων στην Ήπειρο και τη Μακεδονία. Η Τουρκία απαιτεί αποχώρηση των ελληνικών δυνάμεων από την Κρήτη και απειλεί με πόλεμο. Τα τουρκικά στρατεύματα εισβάλλουν στη Θεσσαλία, καταλαμβάνουν τη Λάρισα και σκορπίζουν τον ελληνικό στρατό. Με μεσολάβηση των ευρωπαϊκών δυνάμεων και της Ρωσίας υπογράφεται ειρήνη. Η Ελλάδα αναγκάζεται:

- να πληρώσει μεγάλο χρηματικό ποσό ως πολεμικές αποζημιώσεις στην Τουρκία
- να δώσει ένα μικρό κομμάτι της Θεσσαλίας στην Τουρκία
- για να μπορέσει να πληρώσει πολεμική αποζημίωση στην Τουρκία, συνήψε νέο δάνειο και δέχτηκε τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο

ΑΤΥΧΗΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

στον στρατιωτικό,
διπλωματικό,
οικονομικό τομέα.
Επίσης
καταρρακώνεται το
ηθικό των Ελλήνων

- Η ποιητική σύνθεση είναι χωρισμένη σε 12 λόγους – άσματα, με κεντρικό πρόσωπο τον Γύφτο. Η δράση του έργου τοποθετείται στις παραμονές της άλωσης της Πόλης (όμως συνδέεται με τις ανησυχίες, τους αγώνες και τις επιδιώξεις της εποχής του ποιητή – Μεγάλη Ιδέα).
- Το απόσπασμα προέρχεται από τον Προφητικό, τον όγδοο από τους δώδεκα λόγους.
- **Σκηνικό αποσπάσματος:** το Βυζάντιο, πριν από την άλωση. Ο βασιλιάς διασκεδάζει και αποθεώνεται από τους αυλοκόλακες, και ενώ οι Τούρκοι πλησιάζουν, οι Βυζαντινοί μένουν αδιάφοροι, παραδομένοι στη διαφθορά, χωρίς να ακούνε τα λόγια των ακριτών. Τότε ο Προφήτης (προσωπείο του ποιητή), αγανακτώντας, παίρνει τον λόγο και προλέγει τον χαμό της Χώρας. Μέσα από τον πόνο του για τον ξεπεσμό, την κατάντια και την πτώση, αναδύεται ένα όραμα ελπίδας και ένα αισιόδοξο μήνυμα εθνικής αναγέννησης.

Α' ενότητα: στ. 1-24: Ο ξεπεσμός και η κατάπτωση της Χώρας – ο αφανισμός της ιστορικής παρουσίας της Χώρας από τη μνήμη των ανθρώπων

- **στ. 1-2:** Ο ποιητής απευθύνεται στη Χώρα (**παινεμένη** πριν από την άλωση → δόξα, μεγαλείο, δύναμη που για αιώνες διατηρούσε η Βυζαντινή Αυτοκρατορία)
- **στ. 3-5:** την είδηση της πτώσης μεταφέρει **προσωποποιημένη** η Φήμη στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα → οικουμενική απήχηση που θα έχει η άλωση
- **στ. 6:** πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας σαν ψηλό οικοδόμημα → θα καταρρεύσει και θα γίνει συντρίμια
- **στ. 7-10:** **παραλληλισμός** Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τον ήλιο: πολιτιστική ακτινοβολία (μετάδοση πολιτισμού στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα), πολιτική επιρροή και κύρος, εδαφική έκταση Αυτοκρατορίας. Όμως σε αντίθεση με τον ήλιο, το μεγαλείο της Χώρας θα δύσει (παρακμή – γέρνει, το πρωί για σε δε θα γυρίσει)
- **στ. 11-16:** το μέγεθος, η δύναμη, το μεγαλείο, η πολιτιστική ακτινοβολία που χαρακτήριζαν άλλοτε τη Χώρα θα αφανιστούν. Η Χώρα θα χαθεί, όπως χάνονται τα ψεύτικα, χωρίς πραγματική υπόσταση, δημιουργήματα των μαγισσών. Θα χαθεί χωρίς να αφήσει ίχνη, θα περάσει στην ιστορική αφάνεια – κανένας άνθρωπος δεν θα τη θυμάται – μόνο οι κουκουβάγιες και οι ιτιές.

στ. 17-24
Κορύφωση
απελπισίας

εξευτελισμός και ατίμωση → το σώμα της Χώρας άθαφτο, βορά, λεία στα σκυλιά και τα ερπετά
→ το μόνο που θα απομείνει στο πέρασμα του χρόνου θα είναι η ανάμνηση του άθλιου σκελετού της (παρακμή, σάπιο κορμί → σήψη και διαφθορά πριν από την πτώση)
Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα → θρήνος και μοιρολόι για την απώλεια της Χώρας, την ηθική κατάπτωση και διαφθορά

Β' ενότητα: στ. 25-41: Η αναγέννηση της Χώρας

Ο τόνος του ποιήματος αλλάζει → αισιόδοξος, ελπιδοφόρο μήνυμα για το μέλλον, προλέγει την αναγέννηση της Ψυχής, δηλαδή την αναγέννηση και την ανόρθωση του Ελληνισμού

Προφητεία: → όταν η ψυχή φτάσει στο χαμηλότερο σκαλοπάτι, ο Θεός, δείχνοντας τη φιλευσπλαχνία και την αγάπη του, θα την λυτρώσει (να ξημερώσει μίαν αυγή, να σε καλέσει ο λυτρωμός)
↓
αποκαθαρμένη από την αμαρτία θα ξαναβρεί την παλιά της δύναμη και το παλιό της μεγαλείο (τα φτερά τα πρωτινά της τα μεγάλα)

- η **επανάληψη** του στίχου *Ω ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!*, έχει τώρα διάθεση συμπάθειας → κάθαρση ψυχής από την αμαρτία (στ. 30-41 → ανάσταση Ελληνισμού – *θ' ακούσεις, θα γδυθείς της αμαρτίας το ντύμα, θα σαλέψεις, θα αιστανθείς*)

διαφαίνεται ο μεγαλοϊδεατισμός της εποχής του ποιητή που απέβλεπε στην εθνική αποκατάσταση του υπόδουλου Ελληνισμού και στην ανάκτηση των αλύτρωτων εδαφών

Ο ποιητής αποδοκιμάζει τη σύγχρονη Ελλάδα για την κατάντια των αξιών και των ιδανικών της και εκφράζει την πίκρα και την απογοήτευσή του, όμως συγχρόνως με το αισιόδοξο μήνυμα επιδιώκει να εμπυχώσει τους Έλληνες μετά την ταπεινωτική ήττα του 1897 και να τους αφυπνίσει για να αγωνιστούν για την ανόρθωση του Ελληνισμού.

- Γλώσσα και ύφος:

.....
.....

- Εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να αποδώσει τα υψηλά του νοήματα:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Στιχουργία:

.....
.....

- Στο ποίημα παρατηρούνται επιδράσεις τόσο από τον παρνασισμό όσο και από τον συμβολισμό. Τεκμηριώστε

.....
.....
.....